COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 24.10.2024
COM(2024) 489 final

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU

referitor la punerea în aplicare a Directivei (UE) 2016/800 a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2016 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor civile

Cuprins

1. INTRODUCERE 2
2. EVALUARE GENERALĂ 3
3. ASPECTE SPECIFICE EVALUATE 6
   - 3.1. Domeniul de aplicare (articolul 2) și procedurile privind mandatul european de arestare (articolul 17) 6
   - 3.2. Definiții (articolul 3) 8
   - 3.3. Dreptul la informare (articolul 4) 8
   - 3.4. Dreptul copilului ca titularul răspunderii părintești să fie informat (articolul 5) 9
   - 3.5. Asistență din partea unui avocat (articolul 6) 9
   - 3.6. Dreptul la o evaluare individuală (articolul 7) 12
   - 3.7. Dreptul la examinare medicală (articolul 8) 14
   - 3.8. Înregistrarea audio-video a interogărilor (articolul 9) 14
   - 3.9. Limitarea privării de libertate (articolul 10) 15
   - 3.10. Măsuri alternative (articolul 11) 15
   - 3.11. Tratament specific în cazul privării de libertate (articolul 12) 16
   - 3.12. Instrumentarea la timp și cu diligență a cauzelor (articolul 13) 17
   - 3.13. Dreptul la protecția vieții private (articolul 14) 18
   - 3.14. Dreptul copilului de a fi însoțit de titularul răspunderii părintești în cursul procedurii (articolul 15) 18
   - 3.15. Dreptul copiilor de a se prezenta în persoană și a participa la propriul proces (articolul 16) 19
   - 3.16. Dreptul la asistență judiciară (articolul 18) 20
   - 3.17. Căi de atac (articolul 19) 21
   - 3.18. Formarea (articolul 20) 21
   - 3.19. Colectarea datelor (articolul 21) 23
   - 3.20. Costuri (articolul 22) 23
   - 3.21. Transpunere (articolul 24) 24
4. APLICAREA ARTICOLULUI 6 DIN DIRECTIVĂ 25
5. CONCLUZIE 27

1. INTRODUCERE

Directiva (UE) 2016/800 privind garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale[1] (denumită în continuare „directiva") urmărește să stabilească garanții procedurale pentru a se asigura că copiii, care înseamnă persoane cu vârsta mai mică de 18 ani, care sunt persoane suspectate sau acuzate în proceduri penale sunt în măsură să înțeleagă și să urmeze procedurile respective, precum și să își exercite dreptul la un proces echitabil în mod eficace. Aceasta urmărește, de asemenea, să prevină recidiva și să promoveze integrarea socială a copiilor aflați în conflict cu legea.

Garanțiile prevăzute în această directivă se întemeiază pe dreptul la un proces echitabil și pe dreptul la apărare, astfel cum sunt consacrate la articolele 47 și 48 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene[2], coroborate cu articolul 24 privind drepturile copilului, care stabilește principiul conform căruia interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial în toate acțiunile referitoare la copii.

Directiva reprezintă al cincilea instrument adoptat în conformitate cu articolul 82 alineatul (2) litera (b) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), care oferă temeiul juridic pentru adoptarea normelor minime privind „drepturile persoanelor în procedura penală". Aceasta se aplică în 25 de state membre[3].

UE a adoptat următoarele cinci directive axate pe drepturile persoanelor suspectate și acuzate:

- Directiva privind dreptul la interpretare și traducere[4];
- Directiva privind dreptul la informare[5];
- Directiva privind dreptul de a avea acces la un avocat și dreptul de a comunica cu persoane terțe în timpul privării de libertate[6];
- Directiva privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces[7]; precum și
- Directiva privind asistența juridică[8].

[1] JO L 132, 21.5.2016, p. 1.
[2] JO C 326, 26.10.2012, p. 391.
[3] În conformitate cu Protocolul nr. 21 și, respectiv, cu Protocolul nr. 22, Irlanda și Danemarca nu au obligații în temeiul directivei. Prin urmare, acestea nu sunt luate în considerare în cadrul acestei evaluări.
[4] Directiva 2010/64/UE privind dreptul la interpretare și traducere în cadrul procedurilor penale, JO L 280, 26.10.2010, p. 1.
[5] Directiva 2012/13/UE privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale, JO L 142, 1.6.2012, p. 1.
[6] Directiva 2013/48/UE privind dreptul de a avea acces la un avocat în cadrul procedurilor penale și al procedurilor privind mandatul european de arestare, precum și dreptul ca o persoană terță să fie informată în urma privării de libertate și dreptul de a comunica cu persoane terțe și cu autorități consulare în timpul privării de libertate, JO L 294, 6.11.2013, p. 1.
[7] Directiva (UE) 2016/343 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale, JO L 65, 11.3.2016, p. 1.
[8] Directiva (UE) 2016/1919 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, JO L 297, 4.11.2016, p. 1; rectificare: JO L 91, 5.4.2017, p. 40.

Aceste șase directive privind drepturile procedurale servesc la consolidarea încrederii statelor membre în sistemele de justiție penală ale celorlalte state membre, contribuind astfel la îmbunătățirea recunoașterii reciproce a hotărârilor în materie penală.

Comisia Europeană a publicat deja rapoarte de punere în aplicare pentru cinci dintre directive[9], în conformitate cu cerințele sale de raportare în temeiul acestor acte. În mod similar, articolul 25 din această directivă prevede obligația Comisiei de a prezenta Parlamentului European și Consiliului un raport în care evaluează măsura în care statele membre au adoptat măsurile necesare pentru a se conforma prezentei directive, inclusiv o evaluare a aplicării articolului 6, însoțită, dacă este necesar, de propuneri legislative.

În scopul compilării informațiilor privind aplicarea practică a articolului 6, precum și, printre altele, al colectării informațiilor cu privire la punerea în aplicare a dispozițiilor directivei care necesită măsuri practice de punere în aplicare, mai degrabă decât transpunerea legislativă, a fost trimis un chestionar statelor membre. Au fost primite răspunsuri din partea a 20 dintre cele 25 de state membre participante.

Prin urmare, prezentul raport se bazează pe informațiile furnizate Comisiei de statele membre în contextul notificării măsurilor naționale de transpunere a directivei și al documentelor explicative corespunzătoare, precum și pe informațiile suplimentare furnizate ca răspuns la chestionar, în măsura în care astfel de informații suplimentare au fost într-adevăr prezentate. Informațiile provin, de asemenea, din cercetările efectuate de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene[10] și din studiile finanțate de Comisie realizate de părți interesate externe[11].

Acest raport va evidenția, de asemenea, dispozițiile directivei care necesită adoptarea unor măsuri practice de punere în aplicare și va oferi o imagine de ansamblu a informațiilor privind adoptarea unor astfel de măsuri furnizate de statele membre.

2. EVALUARE GENERALĂ

În conformitate cu articolul 24 din directivă, statele membre trebuiau să asigure intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma directivei până la 11 iunie 2019 și aveau obligația de a informa de îndată Comisia cu privire la aceasta.

[9] COM(2018) 857 final, COM(2018) 858 final, COM(2019) 560 final, COM(2021) 144 final și COM(2023) 44 final.

[10] Studiu realizat de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2022), *Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale – garanții procedurale,* disponibil la adresa Children as suspects or accused persons in criminal proceedings — procedural safeguards |. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (europa.eu).

[11] A se vedea, de exemplu: Proiectul LA Child, „*Legal aid for children in criminal proceedings: Report on current European national frameworks*" (Asistență juridică pentru copii în cadrul procedurilor penale: Raport privind cadrele naționale și europene actuale), disponibil la adresa https://lachild.eu/wp-content/uploads/2021/06/FINAL-LA-Child-European-report-EN.pdf; Proiectul CLEAR-Rights, „Practices and gaps in legal aid systems for children in Belgium, France, Hungary, Romania and The Netherlands" (Practici și lacune în sistemele de asistență juridică pentru copiii din Belgia, Franța, Ungaria, România și Țările de Jos), disponibil la adresa https://www.defenceforchildren.nl/.media/6430/clear-rights_eu-review_en_fv.pdf.

Abordarea transpunerii directivei a variat de la un stat membru la altul, din cauza diferențelor structurale dintre sistemele lor de justiție. Pot fi identificate trei tipuri generale de abordări. **Un prim grup de state membre** au adoptat instrumente juridice specifice privind garanțiile procedurale pentru copii, cum ar fi sub forma unui act privind justiția juvenilă, care este instituit ca *lex specialis* în ceea ce privește normele generale de procedură penală aplicabile tuturor persoanelor suspectate și acuzate. **Un al doilea grup de state membre** au optat pentru modificări specifice copiilor în raport cu normele lor procedurale generale, și anume codurile lor generale de procedură penală. **Un al treilea grup de state membre** prevăd norme privind procedurile penale în care sunt implicați copii atât în codurile lor generale de procedură penală, cât și în alte instrumente juridice specifice procedurilor împotriva copiilor care au săvârșit o faptă ce se califică drept infracțiune, fără ca astfel de proceduri să se califice ele însele drept proceduri penale în temeiul dreptului intern. În aceste state membre, copiii fac obiectul normelor generale de procedură penală numai în mod excepțional în cazuri deosebit de grave sau deja de la vârsta de 17 ani, mai degrabă decât de la 18 ani. În toate celelalte cazuri, copiii care au săvârșit o faptă ce se califică drept infracțiune fac obiectul unor proceduri care nu sunt recunoscute drept proceduri penale de către statele membre respective. Prin urmare, aceste state membre nu recunosc aplicabilitatea directivei în cazul unor astfel de proceduri. Cu toate acestea, pe baza criteriilor Engel elaborate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, astfel cum au fost aplicate de Curtea de Justiție în jurisprudența sa[12], se poate considera că aceste proceduri se califică drept proceduri penale care intră în domeniul de aplicare al directivei. În unele dintre aceste state membre, acest fapt a condus la probleme de fond legate de conformitatea normelor de procedură aplicabile copiilor în astfel de proceduri cu cerințele directivei.

Bulgaria, Cipru, Cehia, Germania, Grecia, Croația și Malta[13] nu au notificat măsurile de transpunere până la termenul prevăzut. Prin urmare, în iunie 2019, Comisia a inițiat proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 258 din TFUE împotriva acestor șapte state membre. În plus, Cipru a primit un aviz motivat privind necomunicarea în continuare a măsurilor de transpunere în mai 2020. Măsurile de transpunere au fost notificate ulterior de către toate cele șapte state membre.

Au fost identificate probleme de conformitate în ceea ce privește transpunerea completă și/sau corectă a directivei în toate statele membre. Dintre cele șapte cauze deschise în iunie 2019 împotriva statelor membre pentru necomunicarea completă a măsurilor de transpunere au fost închise până în prezent patru cauze, împotriva Maltei, Ciprului, Croației și Cehiei[14]. Celelalte trei state membre se află în etapa primirii unei scrisori suplimentare de punere în întârziere[15] pentru necomunicarea parțială a măsurilor de transpunere, evidențiind lacunele rămase în ceea ce privește transpunerea. În plus, începând din iulie 2023, Comisia a

[12] Pentru Curtea Europeană a Drepturilor Omului, a se vedea *Hotărârea Engel și alții împotriva Țărilor de Jos*, 8 iunie 1976, punctele 80-82 și jurisprudența ulterioară; Pentru Curtea Europeană de Justiție, a se vedea, de exemplu, hotărârea Curții (Marea Cameră) din 5 iunie 2012, *Bonda*, cauza C-489/10, EU:C:2012:319, punctul 37 și următoarele și jurisprudența ulterioară.
[13] Cipru [nr. ref. INFR(2019)0175]; Germania [nr. ref. INFR(2019)0183]; Cehia [nr. ref. INFR(2019)0180]; Grecia [nr. ref. INFR(2019)0191]; Croația [nr. ref. INFR(2019)0203]; Malta [nr. ref. INFR(2019)0227].
[14] Cipru a primit, de asemenea, un alt aviz motivat suplimentar înainte de închiderea cauzei.
[15] Germania, Bulgaria, Grecia.

inițiat proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pentru necomunicarea completă[16] sau parțială[17] a măsurilor de transpunere împotriva tuturor celorlalte 18 state membre. Trei dintre aceste proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor ar putea fi deja închise din nou[18]. Prin urmare, sunt în desfășurare proceduri active de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pentru necomunicarea parțială a măsurilor naționale de transpunere a directivei în temeiul articolului 260 alineatul (3) din TFUE împotriva a 18 state membre. În ceea ce privește conformitatea măsurilor de transpunere notificate cu directiva, au fost efectuate un studiu și o evaluare preliminară. Comisia va lua, de asemenea, în timp util, măsurile necesare pentru a remedia deficiențele identificate în acest context prin inițierea procedurilor de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 258 din TFUE.

În general, amploarea și natura deficiențelor identificate variază. Ar trebui evidențiate în mod specific trei tipuri de probleme de conformitate. Primul tip este reprezentat de problemele de conformitate în ceea ce privește anumite dispoziții ale directivei care pot fi considerate semnificative din cauza numărului de state membre a căror transpunere prezintă aceeași deficiență.

Al doilea tip de probleme notabile de conformitate poate fi considerat deosebit de problematic din cauza impactului lor, deoarece copiii afectați sunt efectiv excluși de la beneficiul majorității sau chiar al tuturor drepturilor și garanțiilor la care sunt îndreptățiți în temeiul directivei. Acest tip de probleme apar în special în ceea ce privește transpunerea incorectă a articolului 2, care stabilește domeniul de aplicare al directivei și transpunerea incorectă a articolului 17 din directivă, care urmărește să asigure că drepturile menționate la articolele 4, 5, 6 și 8, articolele 10-15 și articolul 18 din directivă se aplică *mutatis mutandis* copiilor care sunt persoane căutate.

Al treilea tip de probleme de conformitate se referă la lipsa de atenție față de diferența dintre domeniul de aplicare și natura anumitor standarde esențiale privind drepturile procedurale pentru persoanele suspectate și acuzate adulte și domeniul de aplicare și natura acestora, astfel cum se prevede în directivă pentru copii. Articolul 6 din directivă care reglementează asistența din partea unui avocat, precum și articolele 4 și 5 care reglementează drepturile la informare sunt afectate în mod deosebit de lipsa recunoașterii (și, prin urmare, de lipsa transpunerii) cerințelor legale adăugate impuse statelor membre față de copii în comparație cu adulții.

Nerespectarea pe deplin a dispozițiilor directivei influențează în mod negativ eficacitatea drepturilor prevăzute de aceasta. Comisia va continua să ia toate măsurile adecvate pentru remedierea acesteia, inclusiv proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în conformitate cu articolul 258 și cu articolul 260 alineatul (3) din TFUE.

[16] Luxemburg [nr. ref. INFR(2024)2002]; Spania [nr. ref. INFR(2023)2176]; Italia [nr. ref. INFR(2023)2090].
[17] Polonia [nr. ref. INFR(2023)2127]; Suedia (nr. ref. 2023/2110); Ungaria (nr. ref. 2023/2109); Slovacia (nr. ref. 2023/2108); România [nr. ref. INFR(2023)2107]; Austria [nr. ref. INFR(2023)2106]; Țările de Jos [nr. ref. INFR(2023)2089]; Lituania (nr. ref. 2023/2074); Slovenia (nr. ref. 2021/2075); Estonia (nr. ref. 2021/2076); Letonia [nr. ref. INFR(2023)2124]; Franța [nr. ref. INFR(2023)2125]; Finlanda [nr. ref. INFR(2023)2126]; Belgia [nr. ref. INFR(2023)2136]; Portugalia [nr. ref. INFR(2023)2091].
[18] România, Slovenia, Lituania.

În acest context, se remarcă, de asemenea, faptul că, în ceea ce privește Curtea de Justiție a Uniunii Europene (Curtea de Justiție), aceasta a pronunțat recent prima sa hotărâre privind interpretarea directivei în cauza C-603/22[19]. Cauza se referea la aplicarea directivei în cazul procedurilor penale inițiate în Polonia împotriva a trei copii (având vârsta de 17 ani).

3. ASPECTE SPECIFICE EVALUATE

3.1. Domeniul de aplicare (articolul 2) și procedurile privind mandatul european de arestare (articolul 17)

Articolul 2 alineatul (1) stabilește domeniul de aplicare al directivei, care se aplică copiilor care sunt persoane suspectate și acuzate în cadrul procedurilor penale până la încheierea definitivă a acestor proceduri. Aceasta înseamnă că, în principiu, directiva se aplică imediat după ce copilul devine *de facto* suspect, ceea ce poate fi, de exemplu, cazul în care acesta a fost implicat în calitate de presupus autor al unei infracțiuni de către un martor sau de către o victimă, indiferent dacă a fost deja recunoscut ca persoană suspectată sau acuzată printr-un act oficial de către autorități sau dacă i s-a adus la cunoștință că este suspectat sau acuzat de săvârșirea unei infracțiuni. Acest domeniu de aplicare deosebit de larg al directivei este important în ceea ce privește anumite garanții, cum ar fi dreptul la viață privată, care sunt menite să intre în vigoare chiar înainte ca copilul să intre în contact direct cu autoritățile de anchetă și să fie informat cu privire la orice suspiciune împotriva sa. De asemenea, trebuie remarcat faptul că, deși unele dispoziții ale directivei, cum ar fi cele privind asistența din partea unui avocat, sunt menite să se aplice numai după ce copilului i s-a adus la cunoștință faptul că este o persoană suspectată sau acuzată, faptul că autoritățile competente nu îl informează în acest sens, chiar dacă, de fapt, îl suspectează deja, nu invalidează dreptul copilului de a se bucura de drepturile care îi revin în temeiul directivei din momentul în care este considerat de facto suspect. Acest raționament a fost confirmat de Curtea de Justiție în contextul aplicării Directivei 2012/13/UE și garantează că supravegherea de către autoritățile competente în ceea ce privește notificarea unui suspect cu privire la statutul său în cadrul procedurilor nu îl privează de drepturile care îi revin.

Cu toate acestea, mai mult de o treime dintre statele membre nu au acordat același domeniu de aplicare protecțiilor la nivel național. Unele state membre aplică directiva sau cel puțin anumite dispoziții ale acesteia în cazul copiilor numai după ce aceștia au fost recunoscuți în mod oficial ca persoană suspectată sau acuzată (în unele state membre, subsumați noțiunii de „inculpat”) printr-un act oficial sau sunt în contact direct cu autoritățile de anchetă, de exemplu în timpul interogatoriilor poliției. Altele aplică normele obișnuite de procedură penală care nu protejează în mod specific copiii în cazurile în care copiii au comis o infracțiune deosebit de gravă sau, în general, începând cu vârsta de 17 ani. Prin urmare, în aceste state membre, nu toți copiii beneficiază, în principiu, de drepturile și garanțiile prevăzute în directivă. Respectarea directivei în aceste cazuri este doar accesorie în cazul în care există similitudini între anumite garanții pentru adulți și cele pentru copii prevăzute în

[19] Hotărârea din 5 septembrie 2024, cauza C-603/22, statele membre și alții, ECLI:EU:C:2024:685.

directivă. În general, problemele de conformitate în transpunerea domeniului de aplicare al directivei generează dificultăți deosebite, deoarece pot priva de îndată un număr mare de copii de toate măsurile de protecție prevăzute de directivă. Se remarcă faptul că numeroase aspecte referitoare la transpunerea anumitor dispoziții de fond ale directivei sunt legate de transpunerea incorectă a domeniului său de aplicare.

Statele membre care nu aplică garanții naționale copiilor înainte ca aceștia să fie recunoscuți oficial ca persoane suspectate sau acuzate au prezentat, de asemenea, probleme în transpunerea **articolului 2 alineatul (4)**. Articolul 2 alineatul (4) prevede că directiva se aplică copiilor care, de exemplu, pot fi considerați inițial martori, dar fac declarații autoincriminatoare în timpul interogatoriului și, prin urmare, pot deveni suspecți. În astfel de cazuri, astfel cum se clarifică în considerentul 29, interogarea trebuie suspendată până când copilului i se aduce la cunoștință că este o persoană suspectată sau acuzată și este asistat de un avocat. Aceste măsuri sunt necesare pentru a garanta, de exemplu, că acești copii cunosc și își pot exercita efectiv dreptul de a nu se autoincrimina și dreptul de a păstra tăcerea.

În conformitate cu **articolul 2 alineatul (2)**, directiva se aplică și copiilor arestați în urma unei cereri de extrădare din partea unui alt membru, de exemplu printr-un mandat european de arestare, din momentul arestării acestora în statul membru de executare. Această extindere a domeniului de aplicare al directivei este explicată mai detaliat la **articolul 17** din directivă, care precizează drepturile și garanțiile care ar trebui să se aplice în mod egal tuturor copiilor care sunt persoane suspectate sau acuzate, indiferent dacă aceștia așteaptă sau nu extrădarea.

Mai mult de o treime din toate statele membre nu au transpus în mod expres articolul 2 alineatul (2) și, în consecință, nu au extins unele dintre drepturile necesare prevăzute la articolul 17, cum ar fi dreptul de a fi însoțit de un titular al răspunderii părintești, la copiii care așteaptă predarea.

În temeiul **articolului 2 alineatul (3)**, majoritatea drepturilor din directivă continuă să se aplice, de asemenea, copiilor care devin majori în cursul procedurilor penale împotriva lor, în cazul în care autoritățile competente consideră că acest lucru ar fi adecvat, ținând seama de toate circumstanțele cauzei, inclusiv gradul de maturitate și gradul de vulnerabilitate ale persoanei vizate. Din momentul în care tânărul împlinește vârsta de 21 de ani, statele membre pot decide să nu mai aplice directiva, chiar dacă procedurile sunt încă în curs. Au fost identificate probleme de conformitate într-un număr semnificativ de state membre în legătură cu această dispoziție.

În unele state membre, o altă autoritate decât o instanță competentă în materie penală este competentă să aplice sancțiuni sau privarea de libertate nu poate fi impusă ca sancțiune în cazul infracțiunilor relativ minore, cum ar fi infracțiunile rutiere, care ar putea fi stabilite în urma unui control rutier. **Articolul 2 alineatul (6)** prevede că, în astfel de cazuri, în ceea ce privește infracțiunile minore și infracțiunile pentru care privarea de libertate nu poate fi impusă ca pedeapsă, directiva se aplică numai în cazul procedurilor desfășurate în fața unei instanțe competente în materie penală și atunci când copilul este privat de libertate.

Cu toate acestea, un număr semnificativ de state membre nu au făcut distincția între procedurile pentru infracțiuni minore desfășurate în fața instanțelor competente în materie penală și cele desfășurate în fața altor autorități sau nu au garantat drepturile prevăzute de directivă în cazul în care privarea de libertate poate fi impusă ca pedeapsă pentru infracțiuni

minore specifice. Acestea nu extind deloc garanțiile naționale la copiii suspectați sau acuzați de infracțiuni minore.

3.2. Definiții (articolul 3)

Articolul 3 din directivă definește concepte-cheie, cum ar fi noțiunile de „copil”, „titular al răspunderii părintești” și „răspundere părintească”. Acesta prevede, de asemenea, că, în cazul în care nu este clar dacă o persoană a împlinit vârsta de 18 ani, se prezumă că persoana respectivă este copil; o cerință pe care o treime din toate statele membre nu a reușit să o transpună în mod expres în scopul procedurilor penale.

3.3. Dreptul la informare (articolul 4)

Articolul 4 alineatul (1) prevede informațiile pe care trebuie să le primească un copil care este suspectat sau acuzat de săvârșirea unei infracțiuni și în ce moment trebuie furnizate aceste informații. Pe lângă drepturile ce le revin în conformitate cu Directiva 2012/13/UE, copiii ar trebui, prin urmare, să fie informați cu promptitudine cu privire la aspectele generale de desfășurarea a procedurii, cum ar fi următoarele etape ale procedurii. Aproape jumătate dintre statele membre nu prevăd în mod explicit acest lucru.

Informațiile suplimentare care trebuie furnizate cu promptitudine se referă la asistența juridică și la alte drepturi consacrate la articolele 5, 6 și 14 și la articolul 15 alineatul (4) din directivă, care pot și ar trebui să fie exercitate într-un stadiu incipient al procedurii. Informațiile privind dreptul la o evaluare individuală, precum și alte drepturi consacrate la articolele 8, 10 și 11, la articolul 15 alineatul (1) și la articolele 16 și 19, care intră în vigoare în momente diferite, în funcție de diferitele sisteme juridice, ar trebui furnizate într-un stadiu cât mai incipient. În cele din urmă, există unele informații care trebuie furnizate la momentul privării de libertate, și anume informații în ceea ce privește dreptul la un tratament specific în timpul privării de libertate, astfel cum se prevede la articolul 12 din directivă.

În general, există doar câteva state membre care solicită autorităților lor competente să furnizeze progresiv toate informațiile necesare în diferitele etape ale procedurilor indicate în directivă. În majoritatea statelor membre, domeniul de aplicare al informațiilor care trebuie furnizate este mai limitat sau informațiile privind drepturile și garanțiile procedurale aplicabile sunt furnizate în același timp. Acestea din urmă pot copleși cu ușurință copilul. Într-adevăr, scopul furnizării treptate de informații în directivă este, în principal, de a garanta că respectivii copii pot beneficia pe deplin de informații esențiale cu privire la drepturi specifice, exact atunci când aceste drepturi devin aplicabile sau relevante.

De asemenea, multe state membre nu solicită în mod explicit autorităților competente să furnizeze informații copiilor într-un limbaj simplu și accesibil, astfel cum se prevede la **articolul 4 alineatul (2)**. Alte state membre nu au prezentat în mod oficial o notă privind drepturile copiilor adaptată în mod specific, care va include indicarea tuturor drepturilor conferite în temeiul directivei, astfel cum au fost transpuse în dreptul intern, potrivit cerințelor prevăzute la **alineatul (3)**.

În acest context, este important de remarcat faptul că, atunci când au fost consultate cu privire la această chestiune, unele dintre aceste state membre au indicat că au fost redactate note specifice privind drepturile copiilor, care sunt utilizate în practică, însă nicio obligație

corespunzătoare nu a fost transpusă în dreptul intern, ceea ce constituie o problemă de conformitate.

3.4. Dreptul copilului ca titularul răspunderii părintești să fie informat (articolul 5)

Astfel cum se reamintește în considerentul 22 din directivă, statele membre ar trebui să informeze titularul sau titularii răspunderii părintești (ambii părinți, în principiu, sunt considerați titulari ai răspunderii părintești) cu privire la drepturile procedurale ale copilului. Informațiile ar trebui să fie furnizate cât mai curând și în mod suficient de detaliat pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor și pentru a permite titularului (titularilor) răspunderii părintești să sprijine copilul în exercitarea efectivă a drepturilor ce îi revin. Acest principiu este consacrat la **articolul 5 alineatul (1)** din directivă, dar nu a fost transpus în conformitate cu directiva în majoritatea statelor membre.

Unele state membre nu au făcut distincție între obligația de a informa titularul (titularii) răspunderii părintești cu privire la drepturile copilului în temeiul directivei și obligația de a-i informa cu privire la privarea de libertate a copilului. Aceasta din urmă este consacrată la articolul 5 alineatul (2) din Directiva 2013/48/UE, nu în directivă. Cu toate acestea, există și probleme indirecte de conformitate. Acestea sunt legate de transpunerea incorectă a articolului 4 privind dreptul copilului la informare, în cazul în care, în unele state membre, astfel cum s-a menționat mai sus, dreptul intern nu impune furnizarea către copil a tuturor informațiilor care ar trebui furnizate în conformitate cu directiva. Titularul (titularii) răspunderii părintești sau un alt adult corespunzător desemnat de copil și acceptat ca atare de autoritatea competentă în conformitate cu **articolul 5 alineatul (2)** trebuie, în general, să primească aceleași informații (insuficiente) ca și copilul. Acest aspect generează o problemă indirectă de conformitate în multe state membre.

În ansamblu, în **21** de state membre au fost identificate probleme de conformitate în transpunerea articolului 5 alineatul (2) privind numirea și furnizarea de informații unui alt adult corespunzător. Pe lângă problema indirectă de conformitate legată de articolul 4, problemele de conformitate decurg, printre altele, din lipsa de precizie în transpunerea motivelor strict limitate de derogare de la dreptul primar al titularului (titularilor) răspunderii părintești de a primi informațiile, pe de o parte, sau din lipsa recunoașterii unui alt adult corespunzător desemnat de copil ca parte echivalentă unui titular al răspunderii părintești în ceea ce privește drepturile și privilegiile procedurale, pe de altă parte.

Prima problemă contribuie, de asemenea, la problemele de conformitate constatate pentru transpunerea **articolului 5 alineatul (3)** din directivă, care prevede procedura care trebuie urmată în cazul în care circumstanțele pentru reținerea informațiilor de la titularul (titularii) răspunderii părintești încetează să existe.

3.5. Asistență din partea unui avocat (articolul 6)

Articolul 6 alineatul (1) reamintește și consolidează dreptul de a avea acces la un avocat, astfel cum este consacrat în Directiva 2013/48/UE. Deși în prezent există **9** proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor deschise împotriva statelor membre pentru

transpunerea incorectă a Directivei 2013/48/UE[20], niciuna dintre măsurile notificate de transpunere a acestei directive nu a fost identificată ca aducând atingere acestui drept. Cu toate acestea, măsurile de transpunere notificate de statele membre nu respectă, în multe cazuri, cerințele prezentei directive, astfel cum se prevede la următoarele alineate ale articolului 6.

Articolul 6 alineatul (2) stabilește obligația generală a statelor membre de a se asigura că copiii sunt asistați de un avocat într-un mod care să le permită acestora să își exercite în mod efectiv dreptul la apărare. Asistența din partea unui avocat trebuie înțeleasă în acest context ca asistență juridică și reprezentare din partea unui avocat în cursul procedurilor penale. În cazul în care copilul sau titularul răspunderii părintești nu a desemnat el însuși un avocat, autoritățile competente trebuie, prin urmare, să acționeze în acest sens.

Cerințele procedurale detaliate care urmăresc să asigure că asistența din partea unui avocat este garantată astfel încât să facă posibilă exercitarea efectivă a dreptului la apărare sunt enunțate la alineatele (3)-(8). Totuși, nu toate acestea au fost transpuse în conformitate cu directiva în multe state membre (astfel cum se detaliază în continuare). Prin urmare, respectarea principiului general prevăzut la articolul 6 alineatul (2) nu este, în general, garantată în toate circumstanțele nici în majoritatea sistemelor juridice ale statelor membre.

Mai mult de jumătate dintre statele membre nu au realizat, de exemplu, o transpunere pe deplin conformă a **articolului 6 alineatul (3)**, care impune statelor membre să se asigure că copiii sunt asistați de un avocat, fără întârzieri nejustificate, odată ce aceștia sunt informați cu privire la faptul că sunt persoane suspectate sau acuzate. Directiva menționează patru momente incipiente posibile ale procedurii în care ar trebui să se stabilească asistența juridică.

În unele dintre aceste state membre neconforme, asistența juridică nu este încă asigurată în cazul în care copilul este în mod clar deja suspect în cadrul anchetei, dar nu a fost încă desemnat ca atare, deoarece noțiunea de suspect nu este recunoscută în sistemul juridic respectiv. Acest fapt este legat de transpunerea incorectă a domeniului de aplicare al directivei[21]. De asemenea, asistența juridică fără întârzieri nejustificate nu este asigurată în toate cazurile în acele state membre în care procedurile împotriva unui copil pot fi reglementate de normele de procedură penală obișnuite în locul celor specifice copilului. Totuși, în alte state membre, se poate asigura numirea unui avocat pentru copil, dar nu există nicio certitudine juridică cu privire la obligația avocatului de a fi prezent și de a-l asista efectiv pe copil în cursul anumitor acțiuni specificate în directivă, fără ca acesta să fie nevoit să solicite prezența/participarea sa. În unele sisteme juridice, avocații sunt cei care au dreptul de a decide dacă prezența lor este necesară sau nu și, prin urmare, de a refuza să fie prezenți, în timp ce directiva prevede că este dreptul copilului de a avea un avocat. Probleme similare de conformitate afectează transpunerea **articolului 6 alineatul (4)**, care prevede că, în cadrul asigurării asistenței din partea unui avocat, statele membre au obligația de a se asigura că copiii au dreptul de a avea întrevederi private cu un avocat înaintea interogării. De asemenea, trebuie să se asigure că un avocat este prezent și poate participa în mod efectiv la interogare

[20] Cehia [INFR(2021)2107], Italia [INFR(2023)2006], Țările de Jos [INFR(2023)2007], Slovacia [INFR(2023)2008], Slovenia [INFR(2023)2010], Polonia [INFR(2024)2073], Bulgaria [INFR(2024)2003], Estonia [INFR(2021)2135], Ungaria [INFR(2021)2137].

[21] A se vedea secțiunea 3.1.

și că copiii sunt asistați de un avocat cel puțin pe parcursul anumitor acte de anchetă sau de strângere de probe prevăzute în directivă. În multe state membre, prezența și asistența activă din partea unui avocat nu sunt întotdeauna necesare în toate aceste situații. Unele, de exemplu, nu garantează o întrevedere personală cu avocatul înaintea interogării.

Articolul 6 alineatul (5) garantează confidențialitatea comunicării dintre copii și avocatul lor, sub orice formă, cum ar fi întrevederi, corespondență scrisă sau conversații telefonice. Cu toate acestea, nu toate statele membre extind în mod explicit domeniul de aplicare al confidențialității la toate tipurile de comunicare.

Dreptul la asistență din partea unui avocat nu este, totuși, absolut. Directiva prevede două motive de derogare de la normele privind asistența din partea unui avocat, unul bazat pe proporționalitate [articolul 6 alineatul (6)] și celălalt pe necesitatea excepțională și temporară [articolul 6 alineatul (8)].

În cazul în care respectarea dreptului la un proces echitabil permite acest lucru, statele membre pot astfel, în conformitate cu **articolul 6 alineatul (6)**, să deroge de la oferirea de asistență din partea unui avocat atunci când aceasta nu ar fi proporțională ținând seama de circumstanțele cauzei. O derogare din motive de proporționalitate necesită, așadar, o evaluare de la caz la caz, ținând seama de, dar nu numai prefațând, gravitatea presupusei infracțiuni, complexitatea cauzei și măsurile care ar putea fi luate cu privire la o astfel de infracțiune. Interesul superior al copilului trebuie să fie întotdeauna considerat primordial, iar copiii trebuie să fie asistați în continuare de un avocat atunci când sunt prezentați în fața unei instanțe sau a unui judecător competent pentru a se pronunța cu privire la detenție, precum și în timpul detenției. Este important de remarcat faptul că privarea de libertate nu trebuie să fie impusă ca pedeapsă penală în cazul în care lipsa de asistență din partea unui avocat afectează capacitatea copilului de a-și exercita în mod efectiv dreptul la apărare.

Majoritatea statelor membre au făcut uz de această posibilitate într-o anumită formă, dar nu neapărat în deplină conformitate cu directiva. De exemplu, multe dintre acestea nu limitează circumstanțele în care această derogare bazată pe proporționalitate este limitată în aceeași măsură ca în directivă. În special, unele state membre nu solicită o evaluare reală de la caz la caz, care să țină seama de toate circumstanțele cauzei. În schimb, acestea aplică opțiunea de derogare bazată numai pe criterii generice, cum ar fi gravitatea infracțiunii. Acest fapt nu este suficient pentru a garanta interesul superior al copilului, deoarece pot exista circumstanțe legate de vulnerabilitățile specifice ale copilului sau de nivelul de maturitate care îi afectează capacitatea de a înțelege și de a participa în mod corespunzător la procedură și, prin urmare, s-ar opune unei derogări de la asistența din partea unui avocat, chiar și atunci când sunt îndeplinite anumite criterii generice.

De asemenea, statele membre nu pot deroga de la asigurarea asistenței din partea unui avocat doar pentru că avocatul nu apare în timp util pentru un act specific de anchetă sau de strângere de probe, cum ar fi interogarea, pentru care trebuie asigurată în mod normal asistența. **Articolul 6 alineatul (7)** din directivă prevede că, în astfel de cazuri, autoritățile competente trebuie să amâne actul pentru o perioadă de timp rezonabilă, astfel încât să permită sosirea avocatului. În cazul în care copilul nu a desemnat el însuși un avocat, autoritățile ar trebui să amâne actul până la desemnarea unui avocat pentru copil.

Cu toate acestea, astfel cum s-a menționat în contextul discuției cu privire la alineatele (3) și (4), unele state membre nu impun în mod strict ca un copil să fie asistat de un avocat în toate cazurile prevăzute în directivă. Acest aspect afectează, de asemenea, transpunerea articolului 6 alineatul (7).

În ceea ce privește derogările temporare bazate pe necesități de la cerința de a asigura asistența din partea unui avocat, **articolul 6 alineatul (8)** permite statelor membre, în circumstanțe excepționale și numai în cursul urmăririi penale, să desfășoare temporar acte de anchetă sau de strângere de probe în absența unui avocat din motive imperioase prevăzute în directivă. Aceasta include, de exemplu, necesitatea urgentă de a preveni consecințe negative grave pentru viața, libertatea sau integritatea fizică a unei persoane sau de a obține dovezi importante cu privire la o infracțiune gravă. Desigur, o astfel de derogare poate fi aplicată și numai în cazul în care o evaluare a circumstanțelor specifice ale fiecărei cauze în parte, inclusiv în ceea ce privește orice potențială vulnerabilitate specifică a copilului, o justifică, ținând seama de interesul superior al copilului. Este important de menționat faptul că orice decizie de a aplica o astfel de derogare trebuie luată de o autoritate judiciară sau trebuie să facă obiectul controlului jurisdicțional.

Marea majoritate a statelor membre prevăd o astfel de opțiune de derogare, dar nu neapărat în deplină conformitate cu directiva. Unele prevăd motive mai ample pentru o derogare temporară sau nu țin seama de cerința de „urgență” stabilită de directivă. Acest aspect este problematic, deoarece astfel de derogări de la asistența din partea unui avocat prezintă întotdeauna riscul de a aduce atingere exercitării efective de către copil a dreptului său la apărare și ar trebui aplicate numai în limite stricte. În special, copiii se pot autoincrimina din greșeală, fie pentru că nu au înțeles pe deplin întinderea drepturilor lor de a păstra tăcerea și de a nu se autoincrimina, fie pentru că se simt intimidați și presați să răspundă la întrebări.

3.6. Dreptul la o evaluare individuală (articolul 7)

În cadrul procedurilor penale împotriva copiilor este extrem de important ca aceștia să fie evaluați individual pentru a se identifica nevoile lor specifice în ceea ce privește protecția, educația, formarea și integrarea socială. Acest lucru este prevăzut **la articolul 7 alineatele (1) și (2).** Astfel cum se specifică la alineatul (2), evaluarea individuală trebuie să ia în considerare, în special, personalitatea și gradul de maturitate ale copilului, mediul economic, social și familial din care provine, precum și orice vulnerabilitate specifică a acestuia, cum ar fi dificultățile de învățare sau de comunicare.

Rezultatele evaluării nu ar trebui utilizate niciodată ca o formă de „probă” contextuală neoficială împotriva acestora, ci ar trebui utilizate numai pentru a stabili, în conformitate cu **articolul 7 alineatul (4)**, dacă și în ce măsură ar avea nevoie de măsuri speciale pe parcursul procedurilor penale, nivelul lor de răspundere penală și caracterul adecvat al unei anumite pedepse sau măsuri educative.

Normele naționale privind efectuarea evaluărilor individuale și scopul acestora nu sunt în conformitate cu directiva în cel puțin jumătate dintre statele membre. În ceea ce privește transpunerea domeniului de aplicare personal al dreptului la o evaluare individuală, apare o problemă de conformitate în statele membre care nu impun evaluarea individuală a tuturor copiilor, cum ar fi cei cu vârsta de peste 17 ani, sau care nu prevăd evaluări individuale în toate tipurile de cazuri, cum ar fi cele în care procedurile sunt reglementate de normele

obișnuite de procedură penală în locul celor specifice copilului. Acest fapt este legat de transpunerea incorectă a domeniului de aplicare al directivei[22]. În plus, unele state membre au făcut ca evaluarea individuală să fie, ca regulă generală, opțională și nu obligatorie, care trebuie efectuată la discreția organelor de urmărire penală. În astfel de cazuri, nu există nicio certitudine juridică că evaluarea individuală va fi întotdeauna efectuată atunci când directiva impune acest lucru, chiar și în cazul în care orientările fără caracter obligatoriu încurajează procurorii să respecte principiile acesteia. În plus, în unele state membre, domeniul de aplicare material al evaluării care urmează să fie efectuată este mai limitat decât cel prevăzut de directivă. Adesea, nu este reglementat nici modul în care vor fi colectate toate informațiile necesare și relevante în cazurile în care acest lucru nu a fost deja realizat de alte autorități relevante, cum ar fi serviciile de protecție a copilului.

În ceea ce privește scopul evaluării individuale și rolul acesteia în procesul decizional prin intermediul procedurilor penale, adesea statele membre nu au adoptat dispoziții exprese în dreptul intern. În cazul în care un scop este prevăzut în dreptul intern, acesta se limitează în cea mai mare parte la fundamentarea deciziilor privind condamnarea. În cazul în care rezultatele unei evaluări individuale nu sunt luate în considerare în toate hotărârile principale care îl afectează pe copil pe tot parcursul procedurilor, funcția sa de instrument-cheie pentru a se asigura că procedurile vor fi adaptate copiilor și vor fi ghidate de interesul superior al copilului este extrem de limitată.

Pentru a se asigura că rezultatele evaluării individuale pot, în practică, să fundamenteze pozitiv deciziile esențiale luate cu privire la copil încă din etapa urmăririi penale, **alineatul (5)** prevede că aceasta ar trebui să fie efectuată într-un stadiu adecvat cât mai incipient al procedurii și, sub rezerva **alineatului (6)**, cel târziu înainte de prezentarea actului oficial de trimitere în judecată. Numai în circumstanțe excepționale, cum ar fi situația în care copilul se află în stare de detenție și perioada de așteptare a raportului de evaluare individuală ar prelungi în mod inutil această detenție, evaluarea poate fi prezentată numai la începutul ședinței de judecată în fața instanței. Considerentul 38 explică faptul că pertinența și eficacitatea măsurilor sau deciziilor luate anterior efectuării evaluării individuale ar putea apoi fi reanalizate după ce se realizează evaluarea individuală.

Deși majoritatea statelor membre prevăd ca evaluarea individuală să fie disponibilă cel târziu înainte de trimiterea în judecată sau cel puțin până la începerea ședințelor de judecată în fața instanței, majoritatea măsurilor de transpunere nu precizează mai în detaliu acest moment care survine primul.

Chiar și în cazul în care evaluările individuale sunt efectuate într-un stadiu adecvat cât mai incipient, acestea ar putea să nu fie de calitate, deoarece foarte puține state membre impun în mod explicit copilului și titularului (titularilor) răspunderii părintești, după caz, să aibă o implicare strânsă în evaluare sau ca evaluarea să fie actualizată pe parcursul procedurilor, atunci când există o cauză, astfel cum se prevede la **articolul 7 alineatele (7) și (8)**. În plus, în unele state membre, nu este reglementat în mod eficace de către cine și din ce surse vor fi colectate informațiile necesare/relevante în cazurile în care nu sunt ușor accesibile informații cu privire la copil și la circumstanțele acestuia de la alte autorități relevante, cum ar fi serviciile de protecție a copilului. Acest lucru afectează respectarea cerinței ca evaluările

[22] A se vedea secțiunea 3.1.

individuale să fie efectuate de personal calificat, urmându-se, în măsura posibilului, o abordare multidisciplinară în statele membre respective. În conformitate cu **articolul 7 alineatul (9)**, statele membre pot deroga de la obligația de a efectua o evaluare individuală în măsura în care aceasta este compatibilă cu interesul superior al copilului și este justificată, ținând seama de circumstanțele specifice ale cauzei, cum ar fi dacă, recent, copilul a mai făcut sau nu obiectul unei evaluări individuale. În timp ce majoritatea statelor membre care au ales să prevadă această opțiune de derogare au făcut acest lucru în conformitate cu directiva, câteva nu impun din punct de vedere juridic o evaluare de la caz la caz în scopul aplicării sale.

3.7. Dreptul la examinare medicală (articolul 8)

Pentru a proteja sănătatea și integritatea personală a unui copil care este privat de libertate, **articolul 8 alineatul (1)** din directivă impune statelor membre să se asigure că acești copii au dreptul la o examinare medicală profesională și minim invazivă, fără întârzieri nejustificate, care să fie efectuată, în conformitate cu alineatul (3), fie la inițiativa autorităților competente, fie a copilului, a avocatului copilului sau a titularului (titularilor) răspunderii părintești, consemnată în scris [a se vedea **alineatul (4)**] și actualizată atunci când este necesar [a se vedea **alineatul (5)**]. Scopul unei astfel de examinări este de a evalua starea mentală și fizică generală a copilului și, în special, astfel cum se specifică la **alineatul (2)**, capacitatea acestuia de a fi supus interogării, altor acte de anchetă ori de strângere de probe sau oricăror măsuri luate sau preconizate a fi luate împotriva copilului, cum ar fi privarea prelungită de libertate în arest preventiv. Examinarea este necesară, de asemenea, ca bază pentru stabilirea locului în care trebuie acordată asistența medicală [a se vedea **alineatul (4)**].

Deși toate statele membre prevăd posibilitatea ca o anumită formă de examinare medicală să fie efectuată în cazul în care copiii sunt privați de libertate în custodia poliției sau în arest preventiv, astfel de examinări nu trebuie întotdeauna să fie efectuate fără întârzieri nejustificate.

În multe sisteme juridice, nu se prevede în mod expres că rezultatele unei examinări medicale trebuie luate în considerare pentru a stabili dacă copilul este apt să facă obiectul anumitor acte procedurale/coercitive. Adesea, solicitarea dosarelor medicale în acest scop este lăsată la latitudinea autorităților de anchetă competente, ceea ce nu este conform cu directiva.

3.8. Înregistrarea audio-video a interogărilor (articolul 9)

Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în procedurile penale nu sunt întotdeauna în măsură să înțeleagă conținutul interogărilor la care sunt supuși. Pentru a asigura un nivel suficient de protecție a acestor copii**,** interogarea copiilor de către poliție sau alte autorități de aplicare a legii în cursul procedurilor penale trebuie să fie înregistrată audio-video atunci când, astfel cum se prevede la **articolul 9 alineatul (1)**, acest lucru este proporțional în fiecare caz în parte. Autoritățile competente responsabile cu interogarea ar trebui să țină seama, în special, de împrejurarea dacă un avocat este prezent sau nu și dacă copilul este privat de libertate sau nu și trebuie să se asigure că interesul superior al copilului este întotdeauna considerat primordial.

În cazul în care dreptul intern prevede o astfel de înregistrare numai pe baza anumitor criterii generice și nu impune luarea în considerare a circumstanțelor specifice ale cauzei, cum ar fi existența unui handicap intelectual sau psihosocial al copilului care ar putea determina caracterul adecvat al înregistrării audio-video, conformitatea transpunerii cu directiva este îndoielnică. Infrastructura tehnică insuficientă nu constituie un motiv valabil pentru derogarea de la normele privind înregistrarea audio-video, astfel cum au fost stabilite prin directivă. Lipsa sistemică a investițiilor în infrastructura tehnică adecvată nu poate fi considerată o problemă tehnică insurmontabilă excepțională care ar justifica o derogare de la normele privind înregistrarea audio-video prevăzute în directivă. În general, astfel de probleme au fost observate în ceea ce privește transpunerea articolului 9 în două treimi din statele membre.

3.9. Limitarea privării de libertate (articolul 10)

Copiii se află într-o situație deosebit de vulnerabilă atunci când sunt privați de libertate, în special atunci când se află în custodia poliției sau în arest preventiv. Orice privare de libertate prezintă un posibil risc de vătămare în ceea ce privește dezvoltarea lor fizică, mentală și socială, precum și reintegrarea lor cu succes în societate. Prin urmare, directiva stabilește două principii-cheie care trebuie respectate de autoritățile competente atunci când impun privarea de libertate.

Potrivit primului principiu, privarea de libertate a unui copil în orice etapă a procedurilor penale trebuie să fie limitată la cea mai scurtă perioadă adecvată, ținând seama în mod corespunzător de vârsta și de situația individuală a copilului, precum și de circumstanțele specifice ale cauzei [**articolul 10 alineatul (1)**]. Potrivit celui de al doilea principiu, privarea de libertate, în special detenția, trebuie să fie întotdeauna o măsură de ultimă instanță și deciziile de impunere a arestării preventive trebuie să se bazeze pe o decizie motivată, luată fără întârzieri nejustificate, care face obiectul unui control jurisdicțional periodic, la intervale rezonabile de timp [**articolul 10 alineatul (2)**].

Mai mult de o treime din toate statele membre nu au transpus nici primul, nici al doilea principiu în deplină conformitate cu directiva. Problemele recurente de conformitate joacă un rol în acest sens, inclusiv transpunerea incorectă a domeniului de aplicare al directivei[23] și lipsa generală a unei cerințe juridice explicite în legislația națională a multor state membre ca autoritățile competente să efectueze evaluări aprofundate de la caz la caz, care să țină seama de circumstanțele specifice ale copilului și ale cauzei, în special pentru a determina caracterul adecvat potențial al măsurilor alternative[24].

3.10. Măsuri alternative (articolul 11)

Articolul 11 din directivă impune statelor membre să se asigure că, ori de câte ori este posibil, copiilor li se aplică măsuri alternative detenției, în locul privării acestora de libertate. Astfel de măsuri alternative ar putea include interdicția ca respectivul copil să se afle în anumite locuri, obligația acestuia de a locui într-un anumit loc, restricții privind contactul cu anumite persoane, obligația de a informa autoritățile competente, participarea la programe

[23] A se vedea secțiunea 3.1.
[24] A se vedea secțiunea 3.6 privind dreptul la o evaluare individuală.

educative sau, cu condiția ca respectivul copil să fie de acord, participarea la un program terapeutic sau de dezintoxicare (a se vedea considerentul 46).

Majoritatea statelor membre prevăd astfel de măsuri alternative, dar tipul de măsuri diferă de la un stat membru la altul și chiar de la o regiune la alta. Numai câteva state membre nu garantează disponibilitatea mai multor măsuri alternative în dreptul intern sau nu garantează alternative pentru toți copiii.

În acest context, este esențial să se remarce faptul că directiva vorbește despre măsuri alternative la plural, ceea ce înseamnă că ar trebui să fie disponibile prin lege mai multe măsuri alternative potențiale, având în vedere gama largă de măsuri posibile din care, în principiu, statele membre pot alege. Principala provocare pentru garantarea faptului că copiii beneficiază efectiv de aplicarea unor astfel de măsuri alternative constă însă în practica judiciară, ale cărei rezultate variază de la un stat membru la altul.

3.11. Tratament specific în cazul privării de libertate (articolul 12)

Potrivit **articolului 12 alineatul (1)** din directivă, copiii care se află în stare de detenție trebuie să fie ținuți separat de adulți, cu excepția cazului în care acest lucru nu este în interesul copilului. În mod similar, **articolul 12 alineatul (2)** prevede că minorii din custodia poliției sunt ținuți separat de adulți, cu excepția cazului în care acest lucru nu este în interesul superior al copilului sau cu excepția cazului în care, în circumstanțe excepționale, acest lucru nu este posibil în practică. Această ultimă opțiune de derogare poate apărea în cauzele din zonele slab populate, unde secțiile de poliție nu sunt dotate cu facilități separate pentru adăpostirea copiilor, deoarece acestea tratează foarte puține cauze în care sunt implicați. În astfel de circumstanțe, copiii trebuie să fie ținuți împreună cu adulții într-un mod care să fie compatibil cu interesul superior al copilului.

Aceste principii nu sunt pe deplin respectate în dreptul intern al aproximativ o treime din statele membre. Trebuie remarcată aici diferența dintre normele privind separarea în custodia poliției și cele în arest preventiv în ceea ce privește posibilitatea de derogare. În ceea ce privește arestarea preventivă, directiva prevede posibilitatea cazării comune numai în cazul în care este, de fapt, în interesul superior al copilului să nu fie ținut separat. Problemele structurale legate de adaptarea infrastructurii de detenție nu constituie un temei justificat pentru o derogare de la această regulă.

Există, de asemenea, o serie de cazuri în care eforturile statelor membre de a transpune **alineatele (3) și (4) ale articolului 12** au avut ca efect diminuarea respectării dreptului copilului de a fi, în principiu, ținut separat de adulți, chiar și de adulții tineri care tocmai au împlinit vârsta de 18 ani**.**

Alineatele (3) și (4) reglementează prelungirea regimului de detenție mai favorabil și mai protector pentru copii la cei care au devenit majori în timpul detenției (cel puțin până la împlinirea vârstei de 21 de ani). În unele state membre, problema constă în faptul că o prelungire a cazării comune cu copiii este, de fapt, prevăzută în mod implicit, mai degrabă decât condiționată de o evaluare de la caz la caz, ținând seama de interesul superior al copiilor cu care ar fi deținut adultul tânăr. În alte state membre, dreptul intern este încadrat într-un mod care sugerează că adulții tineri ar fi ținuți separat atât de copii, cât și de alți adulți, dar persistă insecuritate juridică în ceea ce privește această interpretare.

Pe lângă cazarea separată de adulți, sunt necesare și alte măsuri speciale de protecție și de sprijin pentru a asigura bunăstarea și capacitatea de reintegrare a copiilor, în special în cazul în care aceștia fac obiectul arestării preventive. Prin urmare, **articolul 12 alineatul (5)** impune statelor membre să ia măsuri adecvate în cinci domenii esențiale în ceea ce privește copiii aflați în arest preventiv, care să asigure, printre altele, exercitarea efectivă a dreptului la viață de familie prin contacte regulate sub formă de vizite și corespondență cu părinții, familia și prietenii lor. Astfel de măsuri ar trebui să acopere, de asemenea, atunci când/în măsura în care acest lucru este adecvat, situațiile de ținere în custodia poliției și, în cazurile prevăzute de dreptul intern, alte situații de privare de libertate.

Toate statele membre au adoptat măsuri, inclusiv acte legislative, care urmăresc, cel puțin într-o anumită măsură, să asigure în special sănătatea copiilor în timpul privării de libertate. Alte cerințe, cum ar fi asigurarea respectării libertății de religie sau de convingere a copiilor, sunt puse în aplicare în principal prin dispoziții generale privind protecția libertății de religie. Numeroase state membre au notificat, de asemenea, dispoziții generale de drept intern care consacră dreptul de a fi tratat cu demnitate și în conformitate cu standardele aplicabile în materie de drepturi ale omului.

În multe state membre, măsurile de transpunere notificate sunt (parțial) insuficiente pentru a atinge standardele prevăzute de directivă din unul dintre următoarele motive: măsurile nu sunt suficient de specifice sau nu pot fi considerate eficace pentru a asigura drepturile și standardele prevăzute de directivă, au un domeniu de aplicare insuficient pentru a acoperi toate obiectivele-cheie identificate de directivă sau formele de privare de libertate în măsura necesară sau nu vizează toți copiii privați de libertate (efectul transpunerii neconforme a domeniului de aplicare al directivei). Atunci când au fost consultate, mai multe state membre au indicat, de asemenea, existența unor măsuri practice suplimentare de punere în aplicare, cum ar fi instituirea de programe de sprijin și educaționale care sunt oferite în mod voluntar, în mod regulat sau ad-hoc, de către serviciile sociale sau educaționale relevante, iar unele au subliniat individualizarea tratamentului pentru fiecare copil. Cu toate acestea, în ansamblu, s-a constatat că majoritatea statelor membre nu au demonstrat o transpunere pe deplin conformă a articolului 12 alineatul (5).

În mod similar, aproximativ jumătate dintre statele membre nu au adoptat măsuri specifice pentru a asigura faptul că copiii care sunt privați de libertate se pot întâlni cu titularul răspunderii părintești cât mai curând posibil, deoarece li se solicită, cel puțin, să depună diligențele necesare în conformitate cu **articolul 12 alineatul (6)** din directivă.

3.12. Instrumentarea la timp și cu diligență a cauzelor (articolul 13)

Articolul 13 alineatele (1) și (2) din directivă impune statelor membre să ia toate măsurile adecvate pentru a se asigura că procedurile penale în care sunt implicați copii sunt tratate de urgență și cu diligența cuvenită, precum și că li se asigură copiilor înșiși un tratament care le protejează demnitatea, este adecvat vârstei acestora, gradului lor de maturitate și nivelului lor de înțelegere și care ține seama de orice nevoi speciale, inclusiv orice dificultăți de comunicare, pe care aceștia le pot avea.

Ca și în contextul măsurilor specifice pentru copiii privați de libertate, majoritatea statelor membre consideră că acestor cerințe li se conferă un efect suficient prin dispoziții generale de drept intern, cum ar fi principiile constituționale, care impun respectarea demnității

individului și a standardelor aplicabile privind drepturile omului, inclusiv Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, care a fost ratificată de toate statele membre ale UE.

3.13. Dreptul la protecția vieții private (articolul 14)

Viața privată a copiilor în cursul procedurilor penale, inclusiv confidențialitatea informațiilor cu caracter personal conținute în dosarul penal, ar trebui să fie asigurate în cel mai bun mod posibil pentru a preveni, printre altele, stigmatizarea ca obstacol în calea reintegrării lor în societate. O cerință corespunzătoare pentru protecția copiilor este prevăzută, în consecință, la **articolul 14 alineatul (1)** din directivă.

Articolul 14 alineatul (2) prevede ca ședințele de judecată în care sunt implicați copii să fie ținute în absența publicului, sau ca instanțelor sau judecătorilor să li se permită să dispună excluderea acestora, în timp ce **alineatul (3)** adaugă că trebuie luate măsurile necesare pentru a asigura că înregistrările audio-video ale interogărilor nu sunt făcute publice.

În transpunerea oricăreia dintre aceste dispoziții au fost identificate doar probleme minore de conformitate în câteva state membre. Cu toate acestea, în multe state membre, domeniul de aplicare al dispozițiilor de drept intern care transpun dreptul general la viață privată al copiilor, astfel cum este prevăzut la articolul 14 alineatul (1), nu pare să se extindă la copiii care sunt suspectați de săvârșirea unei infracțiuni, dar care nu au fost încă desemnați oficial drept persoană suspectată sau acuzată (sau noțiunile echivalente ale acestor concepte la nivelul statelor membre) de către autoritățile competente. Acest fapt este legat de transpunerea incorectă a domeniului de aplicare al directivei[25].

În orice caz, în conformitate cu **articolul 14 alineatul (4)**, statele membre trebuie să încurajeze mass-media să adopte măsuri de autoreglementare în vederea atingerii obiectivelor prevăzute de normele directivei privind viața privată, cu respectarea libertății de exprimare și de informare, precum și a libertății și pluralismului mass-mediei.

Prin urmare, majoritatea statelor membre nu au notificat în mod oficial măsurile de transpunere a acestei dispoziții. Cu toate acestea, în răspunsul la consultarea Comisiei privind măsurile practice de punere în aplicare, peste o treime din statele membre au indicat că mass-media este cel puțin parțial obligată să respecte măsuri legislative care interzic difuzarea de informații cu caracter personal, imagini sau înregistrări ale copiilor care sunt persoane suspectate sau acuzate. Aceasta este completată de autoreglementare. Alte state membre au indicat că mass-media din sistemul lor juridic funcționează în conformitate cu orientările emise de organisme administrative naționale specializate și/sau în conformitate cu coduri de etică autoimpuse și automonitorizate, fără intervenția statului.

3.14. Dreptul copilului de a fi însoțit de titularul răspunderii părintești în cursul procedurii (articolul 15)

Se introduce o garanție procedurală exclusiv specifică copilului, cu dreptul copilului de a fi însoțit de titularul răspunderii părintești pe parcursul ședințelor de judecată, astfel cum este

[25] A se vedea secțiunea 3.1.

consacrat la **articolul 15 alineatul (1)** din directivă, precum și, în conformitate cu alineatul (4), în alte etape ale procedurii, în cazul în care acest lucru este în interesul superior al copilului și nu aduce atingere procedurilor penale. În cazul în care mai mult de o persoană este titulară a răspunderii părintești pentru același copil, astfel cum se prevede în considerentul 57, copilul ar trebui să aibă dreptul de a fi însoțit de toate aceste persoane, cu excepția cazului în care acest lucru nu este posibil în practică, în ciuda depunerii unor eforturi rezonabile de către autoritățile competente.

Majoritatea statelor membre au instituit acest drept, deși câteva state membre îi limitează domeniul de aplicare prin intermediul unor opțiuni derogatorii care nu sunt prevăzute de directivă. Acest fapt este legat totodată de transpunerea incorectă a domeniului de aplicare al directivei[26].

Cu toate acestea, majoritatea problemelor de conformitate au apărut în transpunerea normelor privind numirea unui alt adult corespunzător, astfel cum se prevede la alineatele (2) și (3), care sunt similare cu cele prevăzute la articolul 5 din directivă.

Unele state membre nu permit copilului să îl numească el însuși pe celălalt adult corespunzător, în primă instanță. În alte state membre, autoritățile competente au puterea discreționară de a exclude titularii răspunderii părintești de la procedură, fără a trebui neapărat să se asigure că un alt adult corespunzător este numit pentru a-i înlocui. Acest lucru este legat în principal de neintroducerea noțiunii de „un alt adult corespunzător” care nu a fost desemnat în mod oficial drept tutore legal efectiv pentru copil, cum ar fi un profesor sau un membru al familiei care nu deține în mod legal răspunderea părintească asupra copilului.

În general, problemele legate de transpunerea conformă a dreptului de a fi însoțit pot avea un impact negativ grav asupra înțelegerii efective de către copil a procedurii penale și asupra capacității acestuia de a-și exercita drepturile procedurale. În special, copiii care, în aplicarea articolului 6 alineatele (6) sau (8) din directivă, nu sunt asistați de un avocat, ar putea fi lipsiți cu desăvârșire de prezența unui adult corespunzător care oferă ghidare și susținere.

3.15. Dreptul copiilor de a se prezenta în persoană și a participa la propriul proces (articolul 16)

Articolul 16 alineatul (1) reamintește dreptul copiilor de a fi prezenți la propriul proces. În plus, acesta impune însă ca statele membre să adopte, de asemenea, toate măsurile necesare pentru a le permite să participe în mod eficace, inclusiv oferindu-le posibilitatea de a fi ascultați și de a-și exprima punctul de vedere. Astfel cum sugerează considerentul 60, statele membre ar trebui să încurajeze prezența copiilor la proces, inclusiv prin citarea lor personală și transmiterea unei copii a citației titularului (titularilor) răspunderii părintești sau unui alt adult corespunzător.

Dintre puținele state membre al căror drept intern nu respectă pe deplin aceste cerințe, două prevăd că cel puțin o parte din proces se poate desfășura, în anumite cazuri, fără prezența fizică a copilului.

[26] A se vedea secțiunea 3.1.

În plus, **articolul 16 alineatul (2)** stabilește cerința potrivit căreia copiilor care au fost judecați *in absentia* să li se acorde dreptul la un nou proces care să permită examinarea de (noi) probe sau la o altă cale de atac eficientă, în conformitate cu Directiva (UE) 2016/343 și în condițiile stabilite de aceasta. În general, dispozițiile de drept intern care reglementează astfel de aspecte nu sunt specifice copiilor, ci se aplică tuturor persoanelor suspectate și acuzate. În acest context, trebuie remarcat faptul că aspectele legate de transpunerea dispozițiilor relevante ale Directivei (UE) 2016/343, și anume articolul 8 privind dreptul de a fi prezent la proces și articolul 9 privind dreptul la un nou proces, nu au fost transpuse corect în cel puțin șase state membre[27] împotriva cărora a fost inițiată o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor.

3.16. Dreptul la asistență judiciară (articolul 18)

Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate, precum adulții, beneficiază de dreptul la asistență judiciară, astfel cum se prevede în Directiva (UE) 2016/1919. Cu toate acestea, în cazul copiilor, **articolul 18** prevede în mod explicit că dreptul intern în ceea ce privește asistența judiciară garantează nu numai dreptul de a avea acces la un avocat acordat tuturor persoanelor suspectate și acuzate, ci și exercitarea efectivă a dreptului de a fi asistat în mod practic de un avocat, astfel cum se prevede la articolul 6 din această directivă.

Problemele de conformitate în ceea ce privește transpunerea Directivei (UE) 2016/1919 afectează, de asemenea, acordarea de asistență judiciară copiilor. De asemenea, se consideră în mod automat că acele state membre care nu au transpus corect Directiva (UE) 2016/1919 au transpus în mod incorect articolul 18 din prezenta directivă, cu excepția cazului în care problema transpunerii afectează doar persoanele suspectate sau acuzate adulte, deoarece există norme diferite care reglementează acordarea de asistență judiciară copiilor care sunt persoane suspectate sau acuzate în conformitate cu Directiva (UE) 2016/1919. În ceea ce privește aspectele legate de conformitatea cu Directiva (UE) 2016/1919, normele privind termenele de acordare a asistenței judiciare prevăzute la articolul 4 alineatul (5) nu au fost transpuse în mod conform de aproape toate statele membre[28]. Întrucât statele membre afectate aplică copiilor aceleași norme privind asistența judiciară ca și în cazul adulților, aceste probleme de conformitate în temeiul Directivei (UE) 2016/1919 constituie, de asemenea, probleme de conformitate în temeiul prezentei directive.

Astfel cum s-a menționat în legătură cu transpunerea articolului 6 din directivă, nu toate statele membre prevăd asistență din partea unui avocat, inclusiv numirea unui avocat care oferă asistență judiciară, începând cu momentul care survine primul prevăzut de directivă. Acest fapt este legat totodată de transpunerea incorectă a domeniului de aplicare al directivei[29].

[27] Belgia [INFR (2023) 2094], Bulgaria [INFR (2023) 2093], Croația [INFR (2023) 2092], Ungaria [INFR (2023) 2141], Letonia [INFR (2023) 2140], Polonia [INFR (2024) 2034].

[28] A se vedea Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind punerea în aplicare a Directivei (UE) 2016/1919 a Parlamentului European și a Consiliului din 26 octombrie 2016 privind asistența juridică gratuită pentru persoanele suspectate și persoanele acuzate în cadrul procedurilor penale și pentru persoanele căutate în cadrul procedurilor privind mandatul european de arestare, COM(2023) 44 final.

[29] A se vedea secțiunea 3.1.

În unele state membre, copiii care beneficiază de asistență judiciară trebuie, de asemenea, să ramburseze aceste costuri în anumite circumstanțe, chiar dacă asistența din partea unui avocat este obligatorie. După cum se subliniază în raportul[30] privind punerea în aplicare a Directivei (UE) 2016/1919, jumătate din statele membre permit, în general, recuperarea costurilor în cazul condamnării sau în cazul în care procedura penală este încheiată din cauza unor circumstanțe care nu exonerează persoana, cum ar fi expirarea termenului de prescripție. În unele cazuri, o astfel de recuperare a costurilor se efectuează indiferent de situația economică/financiară a persoanelor afectate.

3.17. Căi de atac (articolul 19)

Dreptul la o cale de atac eficientă, astfel cum este consacrat la articolul 47 din cartă, este un drept procedural fundamental. Prin urmare, potrivit **articolului 19**, copiii beneficiază de o cale de atac eficientă în temeiul dreptului intern în cazul în care li se încalcă drepturile pe care le au în temeiul prezentei directive. Forma pe care o iau aceste căi de atac este o chestiune de autonomie procedurală. Există un grad foarte ridicat de respectare a acestei dispoziții în ceea ce privește transpunerea. Toate statele membre dispun de cel puțin o formă de cale de atac în cazul încălcării drepturilor copilului în temeiul directivei.

3.18. Formarea (articolul 20)

Formarea eficace și continuă a membrilor profesiilor care intră în contact cu copiii în timpul procedurilor penale în domenii precum drepturile copiilor, tehnicile de interogare adecvate, psihologia copilului și comunicarea într-un limbaj adaptat copilului este de o importanță vitală pentru a se asigura că directiva este implementată și aplicată într-un mod care respectă cerințele și obiectivele sale. Prin urmare, articolul 20 stabilește cerințe pentru o astfel de formare pentru diferiți actori-cheie. Abordările privind transpunerea acestor cerințe diferă foarte mult de la un stat membru la altul.

Alineatul (1) impune statelor membre să se asigure că atât personalul autorităților de aplicare a legii, cât și cel al centrelor de detenție care instrumentează cauze care implică copii beneficiază de formare profesională specifică, la un nivel corespunzător contactului pe care îl au cu copiii. Cu toate acestea, lipsa unor cadre de formare bine stabilite care fac obiectul unor mecanisme de control al calității în practică contribuie la probleme de conformitate în multe state membre. Unele state membre au transpus cerințele de formare prevăzute de directivă doar pentru autoritățile de aplicare a legii sau pentru personalul din administrația penitenciarelor. Multe dintre acestea asigură participarea voluntară la cursuri de formare relevante. De asemenea, se pare că există diferențe semnificative în ceea ce privește frecvența cursurilor de formare oferite. Atunci când au fost consultate, unele state membre au confirmat oferirea cursurilor de formare doar ad-hoc, pe baza evaluărilor interne ale nevoilor, în timp ce altele au stabilit cicluri de formare periodice. Acest aspect a fost evidențiat și de Agenția pentru Drepturi Fundamentale[31]. Părțile interesate consultate indică, de asemenea, posibile deficiențe în ceea ce privește calitatea cursurilor de formare oferite. În ceea ce privește

[30] Ibidem.
[31] Studiu realizat de Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2022), Copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale – garanții procedurale, disponibil la adresa https://fra.europa.eu/de/publication/2022/children-criminal-proceedings.

judecătorii și procurorii care se ocupă de procedurile penale în care sunt implicați copii, statele membre trebuie, în conformitate cu **alineatul (2)**, cel puțin să ia măsurile corespunzătoare pentru a se asigura că aceștia au competențe specifice sau au acces efectiv la formare specifică.

Astfel de „măsuri adecvate” nu se limitează neapărat la măsuri legislative și ar trebui, în orice caz, să respecte independența sistemului judiciar și diferențele de organizare a sistemului judiciar din statele membre, precum și rolul celor responsabili de formarea judecătorilor și a procurorilor, cum ar fi institutele naționale independente de formare judiciară. Majoritatea statelor membre care dispun de cerințe legislative pentru formarea judecătorilor și a procurorilor au menținut, prin urmare, astfel de norme foarte generale și au indicat măsuri practice suplimentare de punere în aplicare, inclusiv măsuri luate de organisme independente pentru formarea și autoreglementarea profesiei judiciare.

În statele membre în care nu există dispoziții legislative privind formarea procurorilor și a judecătorilor, există o varietate de cadre de punere în aplicare diferite, bazate în principal pe măsuri practice de punere în aplicare. Atunci când au fost consultate, două state membre au indicat că sistemul lor juridic funcționează cu instanțe speciale pentru minori și cu parchete. Numai judecătorii și procurorii care au dobândit cunoștințe de specialitate prin formarea oferită de instituțiile de formare relevante pentru judecători și procurori pot fi numiți pentru a ocupa aceste funcții. În plus, există state membre în care formarea specializată este oferită de instituții de formare specializate, dar, se pare, doar în mod voluntar, cel puțin pentru unii profesioniști competenți din domeniul justiției. Acest lucru nu este neapărat suficient pentru a garanta că toate persoanele relevante beneficiază efectiv de formare specifică.

De asemenea, în conformitate cu **alineatul (3)**, trebuie luate măsuri adecvate pentru a promova cel puțin furnizarea unei astfel de formări specifice avocaților care se ocupă de procedurile penale în care sunt implicați copii, ținând seama, bineînțeles, de necesitatea de a respecta independența profesiei juridice și rolul persoanelor responsabile cu formarea avocaților, cum ar fi uniunile naționale ale barourilor.

Atunci când au fost consultate cu privire la această chestiune, câteva state membre au indicat că oferă finanțare uniunilor naționale ale barourilor pentru a facilita formarea adecvată a avocaților în ceea ce privește metodele de justiție în interesul copilului și/sau pentru a solicita avocaților care doresc să fie incluși pe lista avocaților care oferă servicii de asistență juridică pentru copii să fi urmat o formare specifică. Cu toate acestea, marea majoritate a statelor membre au indicat că, în sistemul lor juridic, formarea este reglementată și asigurată în întregime de uniunile naționale ale barourilor și că statul nu intervine în această privință.

În cele din urmă, **alineatul (4)** solicită statelor membre să încurajeze inițiativele care permit persoanelor care oferă sprijin și servicii de justiție reparatorie pentru copii să beneficieze de formare adecvată și să respecte standardele profesionale în materie de imparțialitate, respect și profesionalism. Acest lucru ar trebui realizat prin intermediul serviciilor publice ale statelor membre sau prin finanțarea organizațiilor de asistență pentru copii.

Atunci când au fost consultate, unele state membre au furnizat informații cu privire la măsurile practice de punere în aplicare și la structurile instituite pentru a facilita formarea profesioniștilor în domeniul asistenței și al serviciilor de justiție reparatorie pentru copii. Printre măsurile adoptate se numără: înființarea unor instituții/programe de formare specifice;

furnizarea de finanțare organizațiilor societății civile care oferă formare și orientare relevante; cerința ca toți profesioniștii care lucrează cu copiii să urmeze un curs de formare de bază privind drepturile copilului ca parte a calificării lor profesionale; precum și asigurarea accesului la cursuri de formare finanțate de stat pentru membrii sistemului judiciar și pentru alte profesii, în special pentru consilierii de probațiune și profesioniștii care ghidează procedurile de mediere.

3.19. Colectarea datelor (articolul 21)

Pentru a monitoriza și a evalua eficacitatea acestei directive, este necesară colectarea de date relevante. Prin urmare, în conformitate cu **articolul 21**, statele membre au obligația de a transmite Comisiei datele disponibile care indică modul în care drepturile prevăzute de prezenta directivă au fost puse în aplicare până la 11 iunie 2021 și, ulterior, trebuie să facă acest lucru la fiecare trei ani.

În conformitate cu considerentul 64, acestea ar trebui să includă atât date înregistrate de autoritățile judiciare și de autoritățile de aplicare a legii cât și, în măsura în care este posibil, datele administrative compilate de serviciile de asistență medicală și de serviciile sociale cu privire la drepturile prevăzute în prezenta directivă, în special în ceea ce privește numărul copiilor cărora li s-a oferit asistență din partea unui avocat, numărul de evaluări individuale efectuate, numărul de interogări înregistrate audio-video și numărul copiilor privați de libertate.

Datele au fost transmise de mai mult de două treimi din statele membre. Cu toate acestea, chiar și în cazurile în care datele au fost transmise, acestea au fost rareori la fel de cuprinzătoare ca cele prevăzute de directivă. Prin urmare, statele membre ar trebui, în măsura posibilului, să își adapteze practicile de colectare a datelor în conformitate cu directiva.

3.20. Costuri (articolul 22)

În cele din urmă, directiva reglementează alocarea costurilor procedurale suplimentare care rezultă din aplicarea dreptului la o evaluare individuală, astfel cum este consacrat la articolul 7, a dreptului la examinare medicală, astfel cum este prevăzut la articolul 8, precum și a înregistrării audio-video a interogărilor, astfel cum se prevede la articolul 9 din directivă. **Articolul 22** prevede că statele membre trebuie să fie întotdeauna cele care suportă aceste costuri, indiferent de rezultatul procedurilor, cu excepția costurilor care rezultă din aplicarea dreptului la examinare medicală, în cazul în care acestea sunt acoperite printr-o asigurare medicală.

Cu toate acestea, într-un număr mic de state membre, nu s-a asigurat în mod explicit că statul va suporta astfel de costuri, în timp ce în alte state membre dreptul național prevede în fapt în mod direct ca cel puțin o parte din costuri să fie suportate de copil, fie în general, fie cel puțin în cazurile în care copilul este găsit vinovat. Aceasta creează o sarcină financiară nejustificată pentru copii și, în cele din urmă, pentru titularul (titularii) răspunderii părintești în respectivele state membre și constituie o problemă de conformitate.

3.21. Transpunere (articolul 24)

Articolul 24 alineatul (1) obligă statele membre să adopte măsuri de transpunere a directivei și să informeze Comisia cu privire la aceasta. Cu toate acestea, impune totodată ca, atunci când sunt adoptate, măsurile să conțină o trimitere la directivă sau să fie însoțite de o asemenea trimitere la data publicării lor oficiale. Acest tip de dispoziție este denumit, de asemenea, „clauză de interconexiune”. Scopul său este de a asigura o publicitate suficientă pentru măsurile de transpunere și de a permite persoanelor afectate să cunoască domeniul de aplicare al drepturilor și obligațiilor ce le revin în domeniul specific reglementat de dreptul Uniunii, astfel cum a fost transpus în dreptul intern[32].

Statele membre au libertatea de a alege modul în care se face această trimitere, atât timp cât adoptă o măsură specifică de transpunere (*acte positif de transposition*) care face trimitere în mod explicit la directivă. În special în ceea ce privește legile preexistente, aceasta ar putea fi, de exemplu, un act specific publicat în Jurnalul Oficial al statului membru, care indică fără echivoc actele cu putere de lege și actele administrative preexistente prin care statul membru respectiv consideră că a transpus directiva. Prin urmare, nu se solicită în mod necesar modificări legislative. Cu toate acestea, în cazul în care nu se ia nicio măsură pentru a asigura o trimitere la directivă, măsurile afectate pot fi respinse de Comisie ca măsuri de transpunere.

Inițial, numai trei state membre au pus în aplicare pe deplin clauza de interconexiune din directivă. Majoritatea celorlalte state membre au respectat această cerință numai în ceea ce privește noile măsuri adoptate în scopul transpunerii directivei și nu în ceea ce privește legislația preexistentă, în timp ce câteva state membre nu au pus în aplicare integral această cerință. Această nepunere în aplicare corespunzătoare a clauzei de interconexiune a fost semnalată în cadrul procedurilor de constatare a neîndeplinirii obligațiilor inițiate împotriva celor 22 de state membre afectate.

La 30 aprilie 2024, în urma discuțiilor cu statele membre, Comisia a propus o fază de testare de un an, în cursul căreia publicarea oficială a măsurilor naționale de transpunere impuse de clauza de interconectare este asigurată prin intermediul EUR-Lex. La sfârșitul fazei de testare, Comisia va evalua rezultatele și practicile statelor membre. În cazul în care se constată că faza de testare nu a produs rezultatele necesare, Comisia își rezervă dreptul de a relua asigurarea respectării punerii în aplicare a obligațiilor care decurg din clauzele de interconectare. Între timp, nu se va (mai) da curs plângerilor din cadrul procedurilor precontencioase în curs sau verificărilor referitoare la îndeplinirea obligațiilor aferente clauzelor de interconectare dacă statele membre au fost de acord cu publicarea hiperlinkurilor și/sau a documentelor direct în EUR-Lex.

În pofida avantajelor clare ale soluției EUR-Lex din punct de vedere al accesibilității, statele membre au dreptul de a opta să nu li se aplice această metodă de publicare dacă se angajează să facă trimitere în mod sistematic și direct la directive în măsurile lor naționale de transpunere sau să publice avize oficiale naționale în acest sens, atât pentru legislația națională anterioară, cât și pentru cea ulterioară directivei care trebuie transpusă.

[32] Hotărârea Curții de Justiție din 27 februarie 2003, Comisia/Belgia, C-415/01, EU:C:2003:118, punctul 21.

4. APLICAREA ARTICOLULUI 6 DIN DIRECTIVĂ

Pe lângă evaluarea generală a transpunerii articolului 6 din directivă, Comisia s-a angajat, de asemenea, să raporteze cu privire la aplicarea acestei dispoziții. În acest scop, astfel cum se menționează în introducerea prezentului raport, Comisia a consultat statele membre și le-a solicitat să furnizeze informații și statistici relevante. Statelor membre li s-a solicitat să furnizeze informații/date cu privire la practicile/măsurile practice în ceea ce privește:

(a) dreptul de a avea o întrevedere cu un avocat înaintea interogării, astfel cum se prevede la alineatul (4) litera (a);
(b) normele privind confidențialitatea comunicațiilor, astfel cum sunt prevăzute la alineatul (4) litera (a) și la alineatul (5);
(c) opțiunea de derogare bazată pe proporționalitate prevăzută la alineatul (6) și opțiunea de derogare temporară prevăzută la alineatul (8);
(d) normele privind amânarea interogatoriului, astfel cum sunt prevăzute la alineatul (7); și
(e) jurisprudența relevantă.

S-a obținut următorul feedback:

În primul rând, în ceea ce privește dreptul de a avea o întrevedere și de a se consulta cu un avocat înaintea interogării, toate statele membre, cu excepția a două dintre acestea, au raportat că legislația lor nu prevede o perioadă minimă/maximă pentru astfel de consultări. Majoritatea statelor membre indică faptul că, în practică, copiilor și avocaților acestora li se va acorda tot timpul necesar, în măsura posibilului. Se pare că, în majoritatea cazurilor, astfel de consultări durează aproximativ 30 de minute.

Cu toate acestea, în unele state membre, consultările sunt, în principiu, limitate la 30 de minute, cu posibilitate de prelungire numai pe baza unei cereri justificate. Măsurile care stabilesc o astfel de limită generică a timpului acordat copiilor pentru consultarea avocatului lor nu sunt în sine neconforme cu directiva. Cu toate acestea, trebuie să se asigure faptul că, în practică, cererea de prelungire a acestei limite este întotdeauna admisă atunci când acest lucru este necesar pentru a garanta caracterul echitabil al procedurilor, în special în cazul în care un copil poate avea nevoie de mai mult timp cu avocatul său, de exemplu din cauza dificultăților de comunicare.

În cazul câtorva state membre, informațiile furnizate indică, de asemenea, că acestea nu asigură întotdeauna posibilitatea unei întrevederi a copilului cu avocatul în persoană în scopul unor astfel de consultări. În statele membre respective, consultările sunt, cel puțin în unele cazuri, facilitate numai prin telefon. Această practică nu este, în principiu, conformă cu dreptul de a „avea o întrevedere” cu avocatul, astfel cum este prevăzut în directivă, întrucât o întrevedere implică faptul că avocatul ar trebui să fie prezent în persoană. Este necesar să se evalueze în continuare dacă acest lucru ar putea fi justificat în anumite cazuri pe baza interesului superior al copilului.

În al doilea rând, în ceea ce privește aplicarea normelor privind confidențialitatea comunicării dintre un copil și avocatul său, astfel cum sunt prevăzute la alineatul (4) litera (a) și la alineatul (5), toate statele membre respondente au raportat că se asigură întotdeauna confidențialitatea consultărilor dintre un copil și avocatul său. Majoritatea a

indicat că sunt puse la dispoziție centre separate în acest scop în cazul în care copilul este privat de libertate în custodia poliției sau în arest preventiv.

Cu toate acestea, cel puțin două state membre par să permită monitorizarea vizuală a acestor centre. Deși directiva nu exclude în mod explicit o astfel de practică, aceasta poate ridica semne de întrebare în cazul în care documentele privilegiate din punct de vedere juridic sau alte materiale care sunt examinate de copil și de avocatul acestuia în cursul unei astfel de consultări sunt accesibile în mod vizibil persoanei (persoanelor) care o monitorizează.

În al treilea rând, analizând aplicarea opțiunilor de derogare prevăzute la alineatele (6) și (8) din directivă, unele dintre statele membre respondente au indicat că această opțiune de derogare nu este prevăzută în sistemele lor juridice. Statele membre care consideră că acest lucru este prevăzut fie au indicat că nu sunt disponibile date privind numărul de cauze în care s-a aplicat opțiunea de derogare, fie pur și simplu nu au furnizat nicio cifră. Un stat membru a raportat că opțiunea de derogare există în sistemul său juridic, dar că aceasta nu a fost încă aplicată.

De asemenea, statelor membre li s-a solicitat să indice autoritatea națională responsabilă cu efectuarea evaluării prevăzute la alineatul (6) pentru a stabili dacă o derogare de la cerințele directivei privind asistența din partea unui avocat este proporțională și compatibilă cu dreptul copilului la un proces echitabil și cu exercitarea efectivă a dreptului său la apărare. La această întrebare, majoritatea statelor membre au răspuns că autoritatea responsabilă este cea care vizează desfășurarea interogării sau a altui act de anchetă (de obicei poliția) sau autoritatea care este responsabilă în general de proceduri la momentul respectiv (de obicei, un procuror sau un judecător de instrucție în faza de urmărire penală, în funcție de sistemul juridic). Un număr mic de state membre solicită întotdeauna unei autorități judiciare să efectueze evaluarea relevantă.

Cu toate acestea, este în continuare neclar dacă, în toate cazurile în care autoritatea responsabilă este o autoritate de aplicare a legii, decizia de a aplica derogarea trebuie totuși să fie aprobată de un procuror sau de un judecător de instrucție, după caz, sau va face obiectul unui control jurisdicțional în faza de judecată. Acest fapt ar fi important pentru a asigura o cale de atac eficientă și, în mod ideal, pentru a preveni orice posibilă utilizare abuzivă a opțiunii de derogare.

În esență, aceleași răspunsuri au fost primite în ceea ce privește aplicarea opțiunii de derogare temporară prevăzută la **alineatul (8)** din directivă. Nu au fost furnizate date privind frecvența aplicării și este în continuare neclar dacă o decizie a unei autorități de aplicare a legii de a aplica opțiunea de derogare va face întotdeauna obiectul unui control jurisdicțional.

În al patrulea rând, în ceea ce privește aplicarea normelor privind amânarea interogării prevăzute la alineatul (7), aproape jumătate dintre statele membre au furnizat informații cu privire la modul în care noțiunea de „perioadă de timp rezonabilă”, introdusă la articolul 6 alineatul (7), este interpretată în ordinea lor juridică națională.

Majoritatea nu definesc în mod explicit această noțiune în legislația națională, ci mai degrabă permit autorităților competente să interpreteze această noțiune de la caz la caz, ținând seama de circumstanțele individuale ale cauzei, în special privarea sau nu de libertate a copilului.

Cu toate acestea, unele state membre au indicat limite specifice ale perioadei de timp care va fi acordată avocatului ales de copil pentru a se înfățișa. Aceasta variază de la o oră la trei zile (în cazurile în care copilul nu este privat de libertate și nu se preconizează că întârzierea va pune în pericol ancheta).

Astfel cum s-a subliniat în discuția privind transpunerea articolului 6 alineatul (7), directiva nu definește noțiunea de „perioadă de timp rezonabilă". Cu toate acestea, Comisia consideră că aceasta ar trebui interpretată ca „atât timp cât este necesar pentru ca un avocat să se prezinte la fața locului", înțelegându-se că, în cazul unor întârzieri clar exagerate sau nerezonabile, statelor membre li se permite să numească un alt avocat, care este de serviciu, pe durata actului specific.

În cele din urmă, în ceea ce privește jurisprudența relevantă de la nivel național în care a fost invocată o încălcare a drepturilor copilului în temeiul articolului 6, în special în ceea ce privește aplicarea opțiunilor de derogare prevăzute la alineatele (6) și (8), statele membre au indicat că nu au cunoștință de astfel de cazuri și/sau nu mențin statistici relevante. Prin urmare, Comisia nu a fost în măsură să evalueze care dintre elementele specifice ale articolului 6 ar fi putut fi invocate în practică sau frecvența unor astfel de evenimente.

5. CONCLUZIE

Scopul directivei este de a consolida și completa într-un mod cuprinzător garanțiile procedurale pentru copiii care sunt persoane suspectate sau acuzate în cadrul procedurilor penale, pentru a se asigura că aceștia au posibilitatea reală și efectivă de a înțelege și urmări pe deplin procedurile împotriva lor, precum și de a-și exercita dreptul la un proces echitabil. Ca atare, directiva menționată a înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește eforturile de asigurare a accesului egal la justiție în întreaga UE pentru una dintre cele mai vulnerabile categorii de persoane suspectate și acuzate. Potențialul său de impact pozitiv se extinde nu numai la consolidarea încrederii reciproce între statele membre în sistemele de justiție ale celorlalte state membre, ci și la prevenirea recidivei și la promovarea reabilitării sociale și a reintegrării copiilor.

Cu toate acestea, prezentul raport subliniază faptul că, în unele state membre, există în continuare probleme de conformitate în ceea ce privește dispozițiile-cheie ale directivei. Acest lucru este în special adevărat și problematic în ceea ce privește domeniul de aplicare al măsurilor naționale de punere în aplicare a directivei și transpunerea principalelor dispoziții de fond, inclusiv în ceea ce privește drepturile la informare, asistența din partea unui avocat, dreptul la o evaluare individuală și normele privind impunerea și tratamentul în cazul privării de libertate. Pe baza informațiilor colectate pentru prezentul raport, se pare, de asemenea, că există probleme de conformitate în ceea ce privește aplicarea articolului 6 din directivă, în special în ceea ce privește normele privind amânarea interogatoriului și dreptul de a avea o întrevedere și de a se consulta cu un avocat înaintea interogării.

Comisia va continua să urmărească cu prioritate cazurile de constatare a neîndeplinirii obligațiilor deschise pe motivul netranspunerii integrale a directivei și va continua să evalueze respectarea directivei de către statele membre. Dacă este necesar, Comisia va lua toate măsurile adecvate pentru a asigura respectarea dispozițiilor directivei în întreaga UE.